

УДК 159.99:378.147

ЮРІЙ МАКСИМЕНКО

м. Одеса

Lkorgun@mail.ru

ЛЮДМИЛА МАТОХНЮК

м. Вінниця

lyda1974@gmail.com

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ОСВІТЬОГО ПРОЦЕСУ В КРАЇНАХ ЄВРОСОЮЗУ ЩОДО ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті здійснено порівняльний аналіз особливостей освітнього процесу в країнах Євросоюзу, що дало нам змогу вивчити та узагальнити досвід застосування інформаційно-комунікаційних технологій в освітній системі цих країн, та зробити висновки, що мають теоретичне і практичне значення для удосконалення освіти України та реалізації її сучасних парадигм. Так, сучасні освітні програми країн Західної Європи значну увагу приділяють навчанню основами застосування комп'ютерної техніки, формуванню розуміння важливості мультикультурності суспільства. Інформаційно-комунікаційні технології спрямовані на підготовку особистості сучасного інформаційного суспільства, формування вмінь працювати з інформацією, розвиток комунікативних здібностей, формування дослідницьких умінь та вмінь вибору оптимальних рішень.

Ключові слова: Освітній процес, інформаційне суспільство, інформаційно-комунікаційні технології, мережа Інтернет, Інтернет-платформа, комп'ютерні технології, електронний журнал.

Потреби науково-технічної революції зумовили необхідність суттєвих змін у системі освіти. Відбувається постійний попит на висококваліфікованих працівників, котрі здатні удосконалювати свої знання та навички упродовж цілого життя. Через швидкі технологічні зміни на початку XXI ст. особливо цінується здатність самостійно здобувати нові знання, формувати вміння та навички потрібні на ринку праці. Освіта стала не лише способом передачі культурних цінностей та підготовки людини до дорослого життя, але й важливим засобом перманентної адаптації до життя в мінливому та складному постіндустріальному світі.

Великого значення у другій половині XX ст. набула інформатизація освіти. Освоєння комп'ютерної техніки в сучасних школах починається із наймолодшого віку, а подекуди навіть в дошкільний період. Використання комп'ютерної техніки дозволяє розвивати методи дистанційного навчання та самоосвіти.

На початок XXI ст. більшість молодих людей здобуває вищу освіту. Дослідники ж вважають, що оптимальна кількість осіб із вищою освітою не повинна перевищувати 40%

від загальної чисельності ринку праці. У соціальному плані збільшення частки осіб із вищою освітою вплинуло на формування нових стандартів суспільної поведінки. Високий освітній рівень значної частки населення є запорукою соціальної стабільності, динамічного розвитку економіки країни. Рівень та якість освіти громадян є одним із визначних елементів економічного потенціалу країни. У цьому контексті важливою проблемою стає наукова міграція, яку прийнято називати «відпливом мізків». У деяких країн виникає парадоксальна ситуація, коли висококваліфіковані спеціалісти не можуть знайти застосування своїм знанням та вмінням й змушені виїжджати за кордон.

Багато вітчизняних та зарубіжних науковців досліджували історію становлення та поширення інформаційно-комунікаційних технологій в освіті, можливості застосування інформаційно-комунікаційних технологій для підвищення ефективності організації навчального процесу, питанням підготовки вчителів до використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виховному процесі. Серед них виокремимо

роботи С. Гончаренко, М. Жалдака, Ю. Жука, І. Журавльової, І. Зязюн, О. Савченко, О. Трофимової, Г. Шугайло, С. Яшанова та ін.

Таким чином, метою даної статті є здійснення порівняльного аналізу освітнього процесу в країнах Євросоюзу щодо застосування інформаційно-комунікаційних технологій.

Освітні програми країн Західної Європи та США значну увагу приділяють навчанню основами застосування комп'ютерної техніки як засобу навчання, толерантності, формуванню розуміння важливості мультикультурності суспільства. Неодмінним наслідком отримання якісної освіти в західних країнах вважають формування в людини стійких демократичних переконань та гуманістичних поглядів.

Однією із найякісніших в Східній Європі вважається польська шкільна освіта. У Польщі існують кілька типів навчальних закладів: державні, приватні, громадські. За час підготовки до справжньої школи діти навчаються читати, рахувати, писати та малювати. Багато часу відводиться фізичному вихованню. Усі заняття проводяться в ігровій формі.

Одним із зважливих завдань, яке стоїть перед вихователями в дитячому садочку є розвиток інтелекту. З цією метою для дітей організовують середовище, в якому вони навчають когось. Таким об'єктом для навчання зазвичай виступає комп'ютер. Дитина «вчить» комп'ютер, наприклад, малювати, даючи йому певні вказівки (задаючи програму малювання). Таким чином, комп'ютер, продукуючи мультимедіа, використовується для формування в дітей навичок мислення.

Методика навчання передбачає достатньо вільний графік. Заняття поєднуються з іграми, щоб адаптація дітей відбувалася як найлегше. Вихователі на заняттях використовують комп'ютери, оскільки основною метою комп'ютерного навчального курсу є досягнення загальної комп'ютерної грамотності, тобто формування знань і практичних навичок роботи на комп'ютері. Навчальні плани початкових класів орієнтовані на використання комп'ютерів в навчальному процесі. Вони містять цілий ряд посилань на необхідність оволодіння комп'ютерними технологіями. Комп'ютери можуть ефективно викорис-

товуватись для створення ескізів, алгоритмів, планів-малюнків, що допомагають ефективніше здійснювати аналітико-синтетичні операції.

Як правило, кожна класна кімната обладнана кількома комп'ютерами, котрі підключені до мережі Інтернет. Учні в школі отримують початкові навички роботи з комп'ютером для проведення досліджень, доступу до Інтернету та діалогових енциклопедій, для отримання додаткових завдань і проведення математичних обчислень тощо. Під керівництвом вчителя учні можуть отримати доступ до ресурсів з інших предметів, таких як математика, історія, література, астрономія, удосконалити навички в роботі з комп'ютером, реалізувати свої захоплення в певній галузі знань.

У цей період діти не отримують оцінок, лише письмові рекомендації, які орієнтують їх і батьків у прогресі навчання. У початковій школі учні можуть безкоштовно ходити на заняття після уроків, де вони під наглядом вчителів виконують домашню роботу або займаються додатковими заняттями.

Другий етап початкової школи охоплює 4–6 класи. Упродовж цих 3-х років діти вивчають, окрім основних (попередніх), профільні предмети: інформатику, другу іноземну мову – поглиблену англійську, технічні заняття. Вони оволодівають основами застосування комп'ютерної техніки як засобу навчання, використовують шкільні комп'ютерні класи для проведення уроків із різних предметів; відбувається активне впровадження нових інформаційних технологій в освітнє середовище.

Школи обладнані комп'ютерами та використовуються вчителями інформаційно-комунікаційних технологій для покращення методів роботи, з метою збільшення обсягу знань учнів через використання мультимедійних засобів. А в цілому, відповідальність за знання все частіше стає справою самих учнів – в епоху Інтернету це робити легше і швидше.

Студенти і викладачі мають доступ до Інтернет-платформи відповідного університету. Робота через таку платформу дає можливість доступу до отримання повідомлення

про розклад, домашні завдання; до відеолекцій викладачів; до багатьох бібліотечних каталогів університетів та інших подібних ресурсів, які дозволяють оволодіти сучасними навичками пошуку потрібної інформації; до матеріалів з історії та культури різних країн, матеріалів з контролю за навколишнім середовищем, з музики чи політики тощо, а також до електронної пошти, яка стала основною формою академічного та міжакадемічного спілкування.

Освіта в Німеччині є класичною, зразковою для всього світу. Це зумовлено, по-перше, якістю отриманих знань, по-друге, доступність в плані вартості, по-третє, оволодінням німецькою мовою, яка є затребуваною на ринку праці. Система освіти Німеччини була зразком побудови навчання для всього світу. У Німеччині налічується більше 320 вищих навчальних закладів, де навчається як німецькі студенти, так і іноземці, більшість з яких – вихідці з європейських країн.

Система освіти в Німеччині має трирівневу структуру. Навчання в початковій школі (grundschule) починається в 6 років з набуття знань і продовжується протягом чотирьох років. У перших двох класах відсутня дисциплінарна структуризація – базові знання з математики, німецької мови, краєзнавства, музики, читання, письма і релігії викладаються інтегровано, у межах одного освітнього курсу. У багатьох початкових школах вивчають також одну іноземну мову. Усі заняття спрямовані на розвиток пам'яті, математичних здібностей та вивчення основ взаємодії природи і людини.

У початковій школі використання мультимедіа на уроках з різних навчальних дисциплін показали високі результати навчання, що стало повномасштабним етапом впровадження мультимедійних технологій у загальноосвітніх навчальних закладах країни. Було доведено раціональність використання комп'ютерних технологій, а саме, що одна з головних переваг мультимедіа – це інтерактивність, яка дозволяє швидко опрацювати та репрезентувати навчальний матеріал, здійснити контроль над засвоєнням вивченої інформації та зберегти результати цього контролю. Також керівництво навчального закла-

ду має можливість контролювати процес навчання та в будь-який час може отримати інформацію про результати навчальної діяльності конкретної дитини протягом усього періоду навчання. Майже всі початкові школи мають власні сайти, на яких розміщені не тільки дані про школи, їхніх учнів і вчителів, а й навчальні матеріали, результати виконання навчальних проектів.

Не дивлячись на те, що останній тренд в освіті – це групова й проектна робота, успіх навчання залежить від індивідуальної відповідальності кожного учня. Німецька школа не ставить собі за мету примусити до навчання, а радше створює оптимальні умови для тих, хто хоче вчитися. Учні від самого початку конфронтують із доволі конкурентним середовищем, наближеним до дорослого життя.

Система вищої освіти в Німеччині влаштована так, що у ВНЗ студент може отримати освітній ступінь від бакалавра до доктора наук. Особлива відмінність системи освіти Німеччини в тому, що студентам надається повна академічна свобода. Вони можуть самостійно складати план відвідування занять і вибирати час для практик і стажувань. При самоорганізації навчального процесу студент повинен дотримуватися основних вимог освітньої програми, за якою він навчається. Такий підхід виховує відповідальність і самодисципліну.

У Німеччині є кілька типів вищих навчальних закладів: університети, профільні інститути (медичний, технічний і т.д.), вищі школи (мистецтв, прикладних наук), професійні академії. Головна відмінність різних типів навчальних закладів Німеччини – їхня спеціалізація. Наприклад, в університетах студенти можуть навчатися за різними напрямками, тоді як вищі школи і профільні інститути спеціалізуються на конкретних галузях.

Ефективність нових складових змісту освіти безпосередньо пов'язана із запровадженням нових педагогічних технологій, спрямованих на принципову зміну навчально-виховних пріоритетів у напрямі становлення особистості учня чи студента як суб'єкта особистого навчання та розвитку, суб'єкта соціального самовизначення. Комп'ютерні

технології проголошено основним засобом впровадження мультимедійної складової навчального процесу, але наголошується, що комп'ютерні технології є складовим засобом навчального процесу поряд з усіма іншими.

Важливим для з'ясування особливостей освітніх систем різних країн є розгляд естонського досвіду роботи в цій галузі. З цією метою ми використали інформацію про електронний журнал eKool – систему управління школами, яка об'єднує дім, школу і самоврядування. Усе знаходиться в одній структурі, усе пов'язано. eKool швидко і зручно об'єднує всіх в одну спільноту. Це відображається на тому, що учні краще навчаються, батьки краще інформовані про успішність своїх дітей, вчителі мають менше навантаження, місцеве самоврядування отримує хороший огляд того, як працюють школи, що знаходяться на його адміністративній території.

Проект стартував у 2002 році та підтримувався приватним і публічним секторами. Він мав на меті розробити перший додаток eKool, що базувався на потребах чотирьох шкіл. А вже в 2017 році щодня 75% шкіл в Естонії використовують розроблений додаток.

eKool має певні досягнення в успішності учнів, а саме за 5 років кількість пропусків зменшилася на 30%; значно знизився вплив учнів зі шкіл; помітно збільшилася участь батьків у шкільному процесі. eKool – перше і найбільше в Естонії онлайн-середовище, яке містить навчальну інформацію більше 200000 активних користувачів та мільйон оцінок у день. Батьки відстежують до 93% оцінок і 87% домашніх робіт та користуються додатком в середньому 24 рази на місяць.

Позитивною рисою є те, що навантаження вчителів зменшилося на 50%. У середньому вчитель економить до 45 хвилин в день, що становить два повних робочих дні на місяць, які можуть бути використані для навчання.

Інформація програми доступна через веб-браузери, планшети, мобільні додатки і СМС-повідомлення. Додаток відкритий і сумісний з іншими додатками. На даний момент eKool пов'язаний з різними державними і приватними програмами: середовища електронного

навчання; міністерство освіти (звіти); електронні підручники Avita; учнівські квитки; міський реєстр; освітня інформаційна система; захищений вхід в eKool – ID-card, mobile-ID, Smart-ID, аутентифікація через банк; оплата через електронний банк, кредитну карту і мобільного оператора; SMS-повідомлення; використання робочого плану через середовище UNTIS.

eKool допомагає учням краще навчатися. У додатку вони можуть знайти розклад уроків, інформацію про домашні завдання, навчальні матеріали, безпечно і швидко спілкування та обмін повідомленнями, оцінки і пропуски, мобільний доступ (SMS і смартфон), повідомлення та нагадування, шкільні заходи. Цей сервіс дозволяє зберігати будь-які навчальні матеріали, книжки, корисні посилання відеофайли та ін.

Електронний журнал – це зручна онлайн-система для контролю за навчанням учнів. Батьки мають доступ до розкладу уроків, інформації про домашні завдання, контролю відвідуваності і оцінок, миттєвих повідомлення через SMS або електронну пошту, швидкого і безпечного зв'язку зі школою, щотижневих звітів. Батьки можуть проаналізувати якість навчання та скоригувати підготовку дитини з того чи іншого предмету. Табелі в паперовому варіанті видаються один раз після закінчення навчального року. У першому і в другому класі відбувається усне оцінювання. Оцінки за п'ятибальною системою виставляються з 3-го класу.

Естонський досвід доводить, що прозоре навчання та навчальна аналітика – це основний фундамент для професійної освіти дитини. У додатку можна переглянути як змінився середній результат з предмету за певний період. Дані представлені у вигляді графіка для наочності динаміки змін успішності. Програма дає можливість порівняти результати з різних навчальних предметів і переглянути, які з дисциплін даються краще – точні чи гуманітарні предмети. Також виведені результати у вигляді гістограми для порівняння оцінки за контрольну роботу, самостійні завдання або урок з однокласниками.

Учителі мають можливість описувати уроки та виставляти домашні завдання;

керувати пропусками і запізненнями; скласти робочі плани; зберігати та представляти навчальні матеріали, звіти для школи; оцінки та зауваження. Додаток володіє властивістю постійної доступності; можливістю швидкого і безпечного зв'язку з батьками та учнями. Адміністрація шкіл має постійний доступ до розкладу уроків, статистики та звітності школи. В електронному журналі архівуються і зберігаються дані відповідно до закону, відбувається управління навчальним роком, навчальним процесом. Органи влади мають доступ до звітності і статистики, реєстрації в школу та комплектації 1-х класів. Відбувається зручна передача даних в державні банки даних, що дає можливість вирішувати різні проблеми.

Як доводить практика західних країн, сучасному суспільству необхідна якісна освіта, яка спроможна забезпечити зростання потреби споживача та виробника матеріальних і духовних благ. Перехід до інформаційного суспільства кардинально змінює положення освіти.

Освіта завжди була одним із найважливіших способів передачі культурних цінностей та підготовки людини до дорослого життя, важливим засобом адаптації та соціалізації особистості.

Проведене дослідження особливостей освітнього процесу в країнах Євросоюзу (на прикладі Республіки Польщі, Федеративної Республіки Німеччини та Естонії) дало нам змогу вивчити та узагальнити досвід застосування інформаційно-комунікаційних технологій в освітній системі цих країн, та зробити висновки, що мають теоретичне і практичне значення для удосконалення освіти України та реалізації її сучасних парадигм.

YURIY MAKSIMENKO

Odessa

LUDMILA MATOCHNYUK

Vinnitsya

COMPARATIVE ANALYSIS OF THE EDUCATIONAL PROCESS IN THE EUROPEAN UNION ON THE APPLICATION OF INFORMATION TECHNOLOGIES

In this article a comparative analysis of the peculiarities of the educational process in the European Union countries was made, which allowed us to study and generalize the experience of using information and communication technologies in the educational system of these countries, and to draw conclusions that have theoretical and practical significance for the improvement of education of Ukraine and its implementation. modern paradigms. Thus, contemporary educational programs in Western Europe place considerable emphasis on teaching the basics of computer technology, forming an understanding of the importance

Ми переконалися, що перехід до інформаційного суспільства кардинально змінює стан освіти, актуалізує неперервну освіту протягом усього життя. Так, сучасні освітні програми країн Західної Європи значну увагу приділяють навчання основами застосування комп'ютерної техніки, толерантності, формуванню розуміння важливості мультикультурності суспільства.

Згідно з основними засадами розвитку інформаційного суспільства в Україні однією з основних цілей є забезпечення комп'ютерної та інформаційної грамотності населення, насамперед шляхом створення системи освіти, орієнтованої на використання новітніх ІКТ у формуванні всебічно розвиненої особистості. Гадаємо, що інформаційно-комунікаційні технології спрямовані на підготовку особистості сучасного інформаційного суспільства, формування вмінь працювати з інформацією, розвиток комунікативних здібностей, формування дослідницьких умінь та вмінь вибору оптимальних рішень, забезпечення великим обсягом якісної інформації.

Тому, перспективою подальших досліджень у даному напрямку буде дослідження умови розвитку інформаційної компетентності в сучасному освітньому просторі України.

Список використаних джерел

1. Education at a Glance. OECD Indicators 2001. – OECD, 2001. – 380 p. Key Data on Information and Communication Technology in Schools in Europe. – 2004 Edition. – Eurydice / The information network on Education in Europe. – P. 3–7.
2. Розвиток інформаційної компетентності особистості в сучасному освітньому просторі – Матохнюк Л. О. – Монографія – Social and economic aspects of sustainable development of regions. Monograph. Opole: The Academy of Management and Administration in Opole, 2018; ISBN 978-83-62683-52-9; pp. 398, illus., tabs., bibls. – с. 351–357.

of multiculturalism in society. Information and communication technologies are aimed at the training of the personality of the modern information society, the formation of skills for working with information, the development of communicative abilities, the formation of research skills and the ability to select optimal solutions.

Key words: educational process, information society, information and communication technologies, Internet network, Internet platform, computer technologies, electronic journal.

ЮРИЙ МАКСИМЕНКО

г. Одесса

ЛЮДМИЛА МАТОХНЮК

г. Вінниця

СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА В СТРАНАХ ЕВРОСОЮЗА ПО ИСПОЛЬЗОВАНИЮ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ

В статье осуществлен сравнительный анализ особенностей образовательного процесса в странах Евросоюза, что дало нам возможность изучить и обобщить опыт применения информационно-коммуникационных технологий в образовательной системе этих стран, и сделать выводы, имеющие теоретическое и практическое значение для совершенствования образования Украины и реализации ее современных парадигм. Так, современные образовательные программы стран Западной Европы значительное внимание уделяют обучению основам применения компьютерной техники, формированию понимания важности мультикультурности общества. Информационно-коммуникационные технологии направлены на подготовку личности современного информационного общества, формирования умений работать с информацией, развитие коммуникативных способностей, формирование исследовательских умений и навыков выбора оптимальных решений.

Ключевые слова: образовательный процесс, информационное общество, информационно-коммуникационные технологии, сеть Интернет, Интернет-платформа, компьютерные технологии, электронный журнал.

Стаття надійшла до редколегії 06.11.2018

УДК 159.923.7

ІРИНА МЕЛЬНИЧУК

м. Кропивницький

melnichukiy@mail.com.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТА ЕТАПИ СТАНОВЛЕННЯ ПАРТНЕРСЬКИХ ВЗАЄМОСТОСУНКІВ

У статті наведено теоретичне узагальнення та практичні аспекти психологічних особливостей формування і розвитку партнерських взаємостосунків. Охарактеризовано основні структурні компоненти партнерства (когнітивний, емоційний, поведінковий), а також види ділового партнерства: вимушене / ініціативне; конкурентне / співробітництво; тактичне / стратегічне. Виокремлено та проаналізовано основні стадії становлення партнерства: прихильності, диференціації та відокремлення, яким відповідають різні форми взаємостосунків.

Ключові слова: партнерство, партнерські взаємостосунки, стадії партнерства, прихильність, диференціація, відокремлення.

Проблема формування і розвитку партнерських взаємостосунків є актуальною у зв'язку з украї необхідною побудовою продуктивної взаємодії між людьми. Партнерство у міжособистісних стосунках є не тільки одним із продуктивних і гнучких видів конструктивного вирішення проблем різного типу і значущості, але й психологічним показ-

ником рівня особистісного і професійного зростання та, нарешті, ознакою психологічного здоров'я особистості.

Основними характеристиками партнерства вважається: добровільна основа; взаємне визнання інтересів як важливих і правомірних; взаємовідповідальність сторін за виконання (і невиконання) узгоджених рішень;